Mamuti

Vikipēdijas lapa

Mamuti (latīņu: *Mammuthus*) ir izmirusi ziloņu dzimtas ģints. Tie dzīvoja Pliocēna laikmetā no 4,8 miljoniem gadu p.m.ē. līdz 4500 gadiem p.m.ē. [1][2] Nosaukuma "mamuts" izcelsme ir saistīta ar mansu valodas vārdu *mang ont*, kas nozīmē "zemes rags".[3] Mamuti ir dzīvojuši visos kontinentos, izņemot Austrāliju un Dienvidameriku. Precīzs sugu skaits mamutu ģintī nav zināms. Pašlaik ir zināmas 13 mamutu sugas. No mūsdienu dzīvniekiem mamutu tuvākais "radinieks" ir Indijas zilonis.[4] Mamuti bieži ir attēloti alu laikmeta cilvēku zīmējumos. Mamutu kauli ir atrasti arī Latvijas teritorijā.[5]

Pieaugušu mamutu skausta augstums galvenokārt svārstījās no 3 līdz 3,7 metriem, bet masa no 5,5 līdz 7,3 tonnām.[4] Viņiem bija gari, izliekti ilkņi (tā ne sevišķi pareizi dēvē snuķaiņu pāraugušos priekšzobus),[6] ziemeļu sugām ķermenis klāts ar biezu apmatojumu.

Mamuti
Mammuthus

Kolumbijas mamuts Džordža S. Peidža muzejā, Losandželosā

Klasifikācija	
Valsts	**Dzīvnieki** (*Animalia*)
Tips	**Hordaiņi** (*Chordata*)
Klase	**Zīdītāji** (*Mammalia*)
Kārta	**Snuķaiņi** (*Proboscidea*)
Dzimta	**Ziloņu dzimta** (*Elephantidae*)
Ģints	**Mamuti** (*Mammuthus*)

Iedalījums

nav zināms sugu skaits
pašlaik zināmas 13 sugas (skatīt sadaļu "Sistemātika")

Mamuti Vikikrātuvē

Satura rādītājs

Etimoloģija
Apraksts
Sistemātika
Atsauces
Ārējās saites

Mammuthus

Etimoloģija

Vairums valodās mamutu ģints nosaukums ir cēlies no krievu valodas vārda *mamant* (*мамант*), mūsdienās *mamont* (*мамонт*). Savukārt, šis vārds ir cēlies no senkrievu valodas vārda *mammot* (*маммот*), kas ir aizgūts no mansu valodas vārda *mang ont*. Burtiskā tulkojumā tas nozīmē "zemes rags".[3] Tā tas tika nosaukts, jo pirmos mamutu kaulus ("ragus") atrada pazemes ejās un līdz ar to uzskatīja, ka tie dzīvo zem zemes tāpat kā kurmji.[7] Tā kā mansi nekad nebija redzējuši dzīvu eksemplāru, tika uzskatīts, ka šie dzīvnieki nomirst, nonākot Saules gaismā.

Apraksts

Mamuti pieder pie snuķaiņu kārtas ziloņu dzimtas. Viņi bija daudz lielāki par mūsdienās dzīvojošajiem ziloņiem. Lielākie no mamutiem bija milzu mamuti (*M. imperator*), kuru skausta augstums sasniedza vismaz 5 metrus. Šo mamutu masa svārstījās no 6 līdz 8 tonnām. Tiek pieļauts, ka lielo tēviņu masas sasniedza pat 12 tonnas. 2005. gadā ASV Ilinoisas štatā tika atrasts 3,3 metrus garš mamuta ilknis. Eksistēja arī mamutu sugas, kuri bija mazāki par mūsdienu ziloņiem, piemēram, pundurmamuts (*M. exilis*).

Mammuthus

Sistemātika

Precīzs sugu skaits mamutu ģintī nav zināms. Pašlaik ir zināmas 13 mamutu sugas. Daži zinātnieki uzskata, ka milzu mamuts, Kolumbijas mamuts un Džefersona mamuts ir viena suga. Ja tā ir, tad ģintī ietilpst tikai 11 sugas. Visas mamutu sugas ir izmirušas.

- ģints **Mamuti** (*Mammuthus*)
  - suga Āfrikas mamuts (*Mammuthus africanavus*)
  - suga Armēnijas mamuts (*Mammuthus armeniacus*)
  - suga Dienvidāfrikas mamuts (*Mammuthus subplanifrons*)
  - suga Dienvidu mamuts (*Mammuthus meridionalis*)
  - suga Džefersona mamuts (*Mammuthus jeffersonii*)
  - suga Kolumbijas mamuts (*Mammuthus columbi*)
  - suga Matainais mamuts (*Mammuthus primigenius*)
  - suga Milzu mamuts (*Mammuthus imperator*)
  - suga Pundurmamuts (*Mammuthus exilis*)
  - suga Sardīnijas pundurmamuts (*Mammuthus lamarmorae*)
  - suga Stepes mamuts (*Mammuthus trogontherii*)
  - suga *Mammuthus sungari*
  - suga *Mammuthus hayi*

Atsauces

1. **(angliski)** «Vilnainais mamuts (Mammuthus primigenius)» (http://www.ansp.org/museum/jefferson/otherFossils/mammuthus.php#top). Dabaszinātņu akadēmija. Skatīts: 2007-07-20.
2. **(angliski)** Maikls Ščirbers. «Surviving Extinction: Where Woolly Mammoths Endured» (http://www.livescience.com/animals/041019_Mammoth_Island.html). *Live Science*. Imaginova Corporation. Skatīts: 2007-07-20.
3. «mammoth». *Oksfordas angļu valodas vārdnīca **(angliski)***. Oxford, England : Oxford University Press. June 2009.
4. **(angliski)** «Mammoths» (https://web.archive.org/web/20100106164521/http://www.museum.state.il.us/exhibits/larson/mammuthus.html). Illinois State Museum. Arhivēts no oriģināla (http://www.museum.state.il.us/exhibits/larson/mammuthus.html), laiks: 2010-01-06. Skatīts: 2010-06-01.
5. Latvijā dzīvojuši mamuti. *Latvijas Kareivis* 12.11.37. (http://www.periodika.lv/Repository/getFiles.asp?Style=OliveXLib:LowLevelEntityToSaveGifMSIE_LATVIAARCHL&Type=text/html&Locale=latvian-skin-custom&Path=LAK/1937/11/12&ChunkNum=-1&ID=Ar00501&PageLabel=5) [novecojusi saite]

6. **(latviski)** Primē, Andress (Septembris 2006). "Satikšanās ar mamutu". *Ilustrētā Zinātne*: lpp. 42-49.
7. **(angliski)** «Mammoth» (http://www.etymonline.com/index.php?term=mammoth). Online Etymology Dictionary. Skatīts: 2010-06-01.

Ārējās saites

- **(angliski)** Mammoths (https://web.archive.org/web/20100106164521/http://www.museum.state.il.us/exhibits/larson/mammuthus.html) Illinois State Museum
- **(angliski)** Mammoth (https://web.archive.org/web/20100729092842/http://animals.howstuffworks.com/extinct-animals/mammoth-info.htm) HowStuffWorks
- **(angliski)** Woolly Mammoth (https://web.archive.org/web/20100325185020/http://www.zoomdinosaurs.com/subjects/mammals/mammoth/) EnchantedLearning.com
- **(angliski)** The Woolly Mammoth (https://web.archive.org/web/20080509145443/http://www.uen.org/Centennial/12AdaptationA.html) Utah Education Network

Vikikrātuvē par šo tēmu ir pieejami multivides faili. Skatīt: ***Mamuti***

Šis ar bioloģiju saistītais raksts ir nepilnīgs. Jūs varat dot savu ieguldījumu Vikipēdijā, papildinot to (https://lv.wikipedia.org/w/index.php?title=Mamuti&action=edit).

Saturs iegūts no "https://lv.wikipedia.org/w/index.php?title=Mamuti&oldid=3236937"

Šī lapa pēdējoreiz labota: 2020. gada 18. jūnijs plkst. 14.32.

Teksts ir pieejams saskaņā ar Creative Commons Attribution/Share-Alike licenci; var pastāvēt papildu ierobežojumi. Plašākai informācijai skatīt lietošanas noteikumus.